

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet (SOU 2016:80) ”En gränsöverskridande mediepolitik”

Pressgruppen har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

Pressgruppen representerar de sk andratidningarna i Sverige, d v s Folkbladet (Norrköping), Folkbladet Västerbotten, Värmlands Folkblad, Östra Småland, Sydöstran, Norrländska Socialdemokraten, Arbetarbladet, Dala-Demokraten och Länstidningen i Östersund. Dessutom ingår även Piteå-Tidningen i pressgruppen.

Vi informerar medborgarna i våra spridningsområden och bevakar därmed cirka 90 kommuner i Sverige!

Pressgruppen lämnar i det följande såväl mera övergripande synpunkter som kommentarer till de enskilda förslagen.

1) Övergripande synpunkter

Pressgruppen vill understryka betydelsen av flera röster i ett och samma spridningsområde, och andratidningarnas betydelse för just detta. Värdet av andratidningarna måste därför föras åter in i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Pressgruppen stöder ambitionen att få bort de vita fläckar som finns på mediekartan. Det är emellertid minst lika viktigt att vidmakthålla en mångfald av medieröster i samma regioner och att använda den infrastruktur som redan finns – och som fungerar!

Demokratin måste värnas i hela landet. Den skulle – med utredningens förslag - allvarligt riskera att försämrats i de 90 kommuner, där det i dag finns två dagstidningar.

2) Ett mediestöd styrt av tillgängliga medel?

Det nuvarande presstödssystemet är en rättighetslagstiftning, d v s alla som uppfyller de angivna kriterierna är berättigade till ersättning, oavsett om det sammanlagda stödet kommer att överskrida de medel som anslagits i statsbudgeten.

De senaste åren har detta inte varit ett problem eftersom anslagen underskridits. I det framtida mediestödssystem som nu föreslås – och som istället styrs av tillgängliga medel - och med en potentiellt betydligt större mottagarkrets är dock detta ett uppenbart problem. Det gäller inte minst från ett förutsebarhetsperspektiv. Företagen måste kunna planera och budgetera för sin verksamhet.

En uppebar risk med utredningsförslaget är att en kommande mediestödsnämnd kommer att tvingas fördela de medel som finns tillgängliga och då välja eller proportionera bland de sökande.

Pressgruppen förordar därför att det nuvarande systemet med en rättighetsbaserad lagstiftning – också i ett kommande mediestödssystem – behålls. Det blir då särskilt viktigt att sätta upp gränser för vilka som kan vara stödberättigade.

3. En ny mediestödslag, en ny mediestödsförordning och en ny mediestödsnämnd

Utredningen föreslår att den nuvarande presstödsregleringen ersätts med en ny mediestödslag och en ny mediestödsförordning.

Pressgruppen kan tillstyrka en övergång till en övergripande och teknikoberoende lagstiftning om mediestöd, som därefter görs fullständig med detaljföreskrifter i en förordning.

Men som ovan angetts under p. 2 innebär det en väsentlig utvidgning av potentiella mediestödmottagare. Det blir därmed mycket viktigt att ställa tydliga krav på och avgränsningar av för vilka verksamheter som ett tilltänkt mediestöd ska kunna komma i fråga (se mera nedan).

Utredningen föreslår också att det ska inrättas en ny mediestödsnämnd i stället för presstödsnämnden, som ska kunna utfärda myndighetsföreskrifter. Mediestödsnämnden ska inte ha några politiska representanter utan i stället en majoritet av ledamöter som utses på förslag av branschorganisationer, t ex TU – dock inte som representanter för branschorganisationerna utan som personer som är sakkunniga och betrodda.

Pressgruppen ser betydande problem med förslaget. Många av de personer som skulle kunna bli aktuella har ett pågående – eller ett förflutet - i branschen och risken för jävssituationer är uppenbar.

Från mera principella utgångspunkter måste också ifrågasättas om staten ska överlämna det avgörande och reella inflytandet och ansvaret här. Presspolitiken och mediestödssystemet är ett statligt engagemang. Därför är det viktigt att staten även fortsatt tar hela ansvaret för dess förverkligande.

Pressgruppen avstyrker därför förslaget om mediestödsnämndens sammansättning. Det hindrar inte att det i en tilltänkt mediestödsnämnd kan tas in personer med branschkunskap, det är tvärtom viktigt, men ytterst är sammansättningen, och ansvaret för systemet, en statlig fråga.

4. Allmänna förutsättningar för mediestöd (medielagen)

Utredningen ställer upp ett antal övergripande kriterier för att kunna erhålla mediestöd. Dessa är viktiga för avgränsningarna av ett utvidgat mediestöd (jfr vad som anförts under p. 2 ovan).

- a) Pressgruppen tillstyrker därför att den som söker mediestöd ska vara en juridisk person.
- b) Pressgruppen tillstyrker att den som söker mediestöd ska ge ut "allmänna nyhetsmedier" (definierat som "medier som har ett redaktionellt innehåll bestående av allsidig nyhetsbevakning och kritisk granskning av för demokratin grundläggande processer och skeenden").

Pressgruppen har dock ett viktigt tillägg, nämligen att det måste ställas krav på att det bedrivs "allmänpolitisk opinionsbildning"

- c) Pressgruppen tillstyrker att ett tilltänkt mediestöd skall vara teknikneutralt, d v s kunna utgå oavsett innehålls- eller spridningsform, men detta under förutsättning att stödet avgränsas till medier som till övervägande del är betalda, d v s inte till gratiskanaler.

5. Ytterligare allmänna förutsättningar för mediestöd till allmänna nyhetsmedier (mediestödsförordningen)

Kommittén ställer upp ytterligare ett antal krav för att "allmänna nyhetsmedier" ska kunna erhålla mediestöd. De ska:

- 1) *präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet*
- 2) *ha ett redaktionellt innehåll som utgör minst 60 % av hela innehållet*
- 3) *ha ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som utgör minst 20 % av hela innehållet*
- 4) *ha ett redaktionellt innehåll som präglas av hög kvalitet och inre mångfald*
- 5) *vara allmänt tillgängliga*

- 6) *självständigt spridas under egen titel med en ansvarig utgivare*
- 7) *publiceras eller sändas minst 45 gånger per år*
- 8) *vara riktade till en svensk målgrupp samt*
- 9) *ha en god användarförankring*

Också dessa punkter är värdefulla för att göra den avgränsning av stödberättigade som Pressgruppen efterfrågar ovan.

Pressgruppen tillstyrker därför punkterna 2, 3, 5, 6, 7 och 8. Dessa är objektiva kriterier.

Pressgruppen är mera skeptisk till punkten 1:

- 1) *de ska präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet*

Detta är ett krav som kan synas lätt att stödja – men hur förverkligas tolkningen därav utan att bli subjektiv? Det innebär svåra gränsdragningar, inte minst från ett yttrandefrihetsrättsligt perspektiv. Om staten, med ett mediestöd, väljer bort vissa åsiktsyttringar, riskeras legitimiteten för stödet i sin helhet.

...samt till punkten 4:

- 4) *de ska ha ett redaktionellt innehåll som präglas av hög kvalitet och inre mångfald*

Detta är ett krav som det i förstone också kan synas lätt att stödja. Men hur ska "hög kvalitet och inre mångfald" mätas och hur ska risker för subjektiva bedömningar undvikas? Det gäller i synnerhet som utredningen själv konstaterar (s 338) att "Staten varken kan eller bör heller ha en uppfattning om vad som är kvalitativ journalistik".

Vad gäller punkterna 1 och 4 anser alltså Pressgruppen att det finns betydande risker med att, framför allt att låta en mediestödsnämnd fatta dessa avgöranden.

Även punkten 9 innehåller risker för subjektiva moment:

- 9) *ha en god användarförankring*

Det finns dock möjligheter till en mera objektiv bedömning om man här kopplar begreppet till Pressgruppens ovan nämnda krav (p 4c) om att nyhetsmediet skall vara till övervägande del betalt. Detta kan dock bli ett krav som i så fall kommer att finnas med såväl i mediestödslagen som i mediestödsförordningen. Pressgruppen förordar därför att kravet ställs upp i mediestödslagen. Skulle så inte bli fallet är det desto viktigare att det finns med i mediestödsförordningen, som ett uttryck för just kravet på "god användarförankring".

6. Särskilt om krav på deltagande i ett medieetiskt system

Utredningen föreslår därtill att en kommande Mediestödsnämnd, som villkor för mediestöd "får" ställa krav på anslutning till ett medieetiskt system.

Pressgruppen avstyrker förslaget, särskilt som detta nu uttrycks som en fakultativ uppgift för en Mediestödsnämnd. Dagens pressetiska system är branschens eget och helt oberoende från staten. Det bör därför inte – indirekt – kopplas till statliga stöd och regelsystem eftersom det, i förlängningen, kan komma att leda till krav och synpunkter på dess utformning från det allmänna.

7. Produktionsstödet och ekonomiska effekter för andratidningarna

Kommittén föreslår att det införs ett "produktionsstöd" (som i viss mån kan sägas motsvara dagens driftsstöd). Det får lämnas för kostnader förknippade med utgivningen till allmänna nyhetsmedier som kan visa att de är i behov av ekonomiskt stöd. Pressgruppen tillstyrker att stödet knyts till rörelsekostnader och inte till upplaga.

Pressgruppen konstaterar dock att – oavsett de avgränsningar i allmänna kriterier för att kunna erhålla ett framtida mediestöd som Medieutredningen gör – så blir de ekonomiska effekterna av utredningsförslaget omfattande för andratidningarna.

Om vi räknar på hur förslaget om ett nytt mediestöd träffar andratidningarna så är en utgångspunkt den här bilden från slutbetänkandet (s 363):

Tabell 7.7 Maximalt stödbelopp i respektive kostnadsintervall, tusental kronor

Kostnadsintervall	Genomsnitt för nuvarande driftsstöd	Förslag till högsta produktionsstöd
0–9 999	2 557	2 500
10 000–19 999	4 025	4 500
20 000–49 999	9 772	10 000
50 000–99 999	16 570	15 000
100 000 och över	28 635	25 000

Det kan då först konstateras att det finns en osäkerhet om "trappstegen" i ovanstående tabell. Är de absoluta eller finns det mellanlägen? Utredningen överlämnar den frågan till den tilltänkta mediestödsnämnden (s 361):

”Det ankommer därmed på nämnden att avgöra om alla medier på samma trappsteg ska erhålla det maximala beloppet eller om en mer finfördelad trappa ska utformas i föreskrifter eller riktlinjer.”

Denna fråga ska också ses i perspektivet av att det nuvarande presstödet är en rättighetslagstiftning (jfr vad Pressgruppen anfört under p. 2 ovan) medan det tilltänkta mediestödet gäller i den utsträckning anslagna medel räcker till. Här ska särskilt noteras Medieutredningens konstaterande (s 360) om att:

”Det är även rimligt att utgå från att flertalet tidigare förstatidningar som passerar trösklarna för mediestödet har kostnader som ligger i de högre kostnadsintervallen.”.

Gränserna raderas m a o ut och allt fler kommer, potentiellt, att kunna kvalificera för ett framtida mediestöd.

Men om vi utgår från att de kommande anslagen i statsbudgeten räcker till – vad blir då konsekvenserna för de nuvarande andratidningarna?

Några exempel:

- **Värmlands Folkblad:** press-/mediestödet minskar från dagens 18,5 Mkr till - med en justering i kostnadsintervallet - 12,5 Mkr. En sänkning med 33 %
- **Sydöstran:** press-/mediestödet minskar från dagens 14,5 Mkr till – med en justering i kostnadsintervallet – 10,5 mkr. En sänkning med 32 %
- **Östra Småland:** press-/mediestödet minskar från dagens 12,4 Mkr till som mest 10 Mkr. En sänkning med 20 %
- **Arbetsbladet:** press-/mediestödet minskar från dagens 19,1 Mkr till som mest 15 mkr. En sänkning med 22 %.
- **Dala-Demokraten:** press-/mediestödet minskar från dagens 16,0 Mkr till – med en justering i kostnadsintervallet – ca 12,9 Mkr. En sänkning med 20 %.

Som synes innebär detta mycket dramatiska förändringar. För en del andratidningar blir inte konsekvenserna riktigt lika dramatiska, men detta just för att de ligger nära (och just under) trappstegsgränserna.

8. Konsekvenser, sammanfattande synpunkter och några förslag

- a) Pressgruppen delar uppfattningen att det nuvarande presstödet måste ses över och om möjligt göras teknikneutralt, men vill understryka att konsekvenserna därav måste noga beaktas.
- b) Om Medieutredningens förslag genomförs kommer det att slå särskilt hårt mot andratidningarna och få betydande konsekvenser för fortsatt mångfald och utgivning av andratidningar. Det är m a o mycket tveksamt om det med de omfattande förändringar av press-/mediestödet som förslaget innebär långsiktigt kommer att gå att upprätthålla utgivningen av tidningarna.

- c) Samtliga andratidningar ingår nu i koncerner med förstaidningarna i samma spridningsområden. Det föreslagna press-/mediestödet öppnar för att såväl förstaidningar som andra medier i vissa fall kommer att kunna bli föremål för det tilltänkta press-/mediestödet. Det väcker naturligtvis frågor om anslagstillräcklighet.
- d) Vad gäller förhållandet med andratidningar som ingår i koncerner med förstaidningar måste också frågan ställas om incitament? För att uttrycka det krasst; om den ekonomiska grunden för att säkerställa mångfald och utgivning av andratidningarna helt eller delvis undanröjs med utredningens förslag – hur länge kan koncernerna förväntas att av ideella skäl då upprätthålla utgivningen av andratidningarna?
- e) I det perspektivet ska särskilt beaktas utredningens förslag (§ 9) om begränsningar i fråga om stöd vad gäller koncernförhållanden och § 39 p. 3 om utdelning av vinst till det "allmänna nyhetsmediets ägare" och återbetalningsskyldighet.
- f) Pressgruppen föreslår därför att det innevarande driftsstödssystemet upprätthålls – i enlighet med riksdagens beslut – till utgången av 2019. De pengar som finns outnyttjade i anslagen fram till dess bör riktas till andratidningarna.
- g) I stället för att höja anslagen till det s k utvecklingsstödet bör det anpassas till det söktryck som hittills visat sig finnas. De pengar som därmed frigörs bör läggas på produktionsstödet och då särskilt på produktionsstödet till andratidningarna.
- h) Slutligen; det kommer även efter 2019 att behövas ett utökat produktions-/presstöd till andratidningarna jämfört med i dag, och i synnerhet i jämförelse med vad utredningen har föreslagit.

Andratidningarna behövs kanske mer än någonsin framöver - för mångfaldens och demokratis skull!

Karlstad och Kalmar den 16 mars 2017

För Pressgruppen

Ulrika Obstfelder Peterson
Ordförande

Thomas Grahl
Tillträdande ordförande
VD Östra Småland
0708-350265